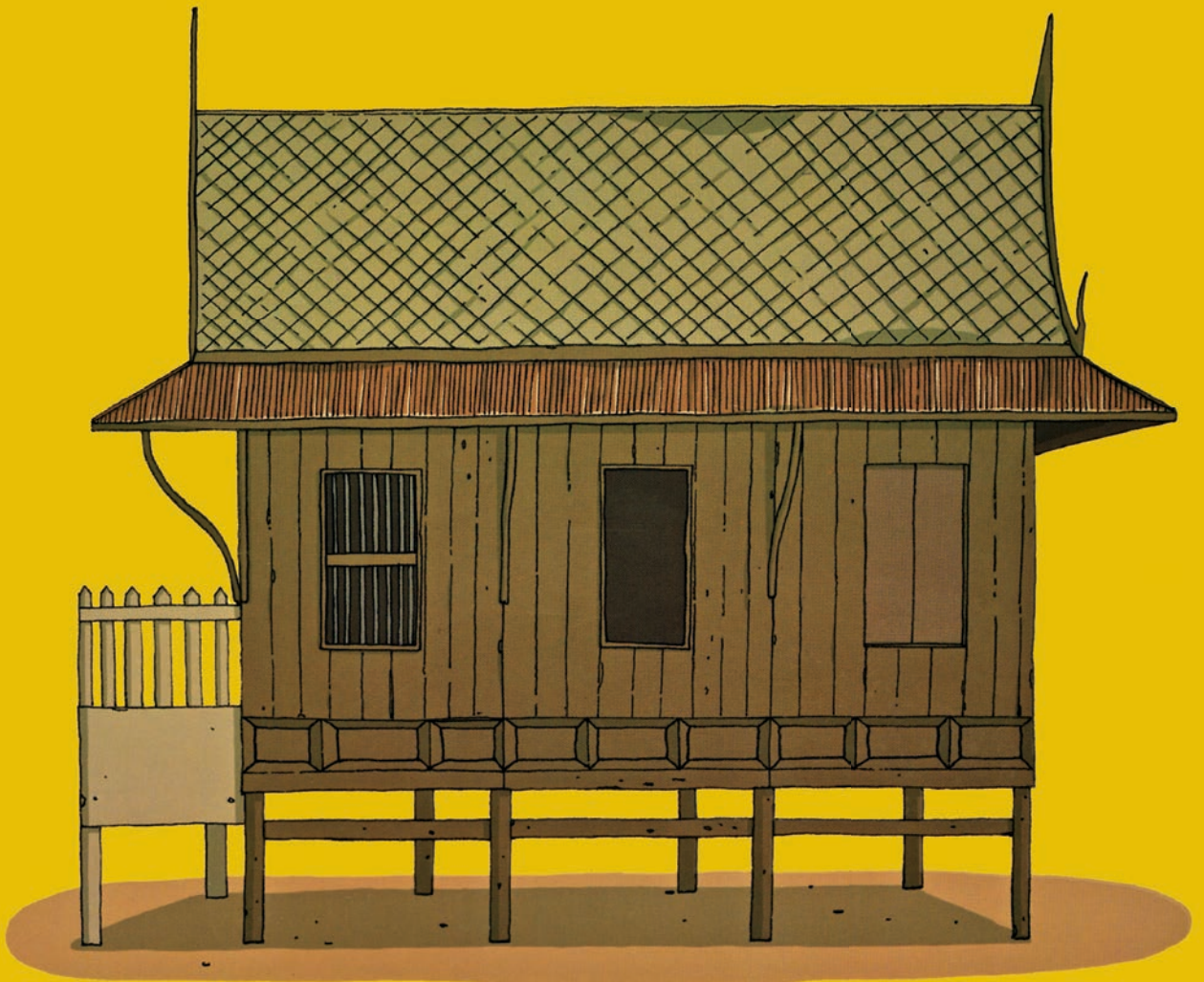

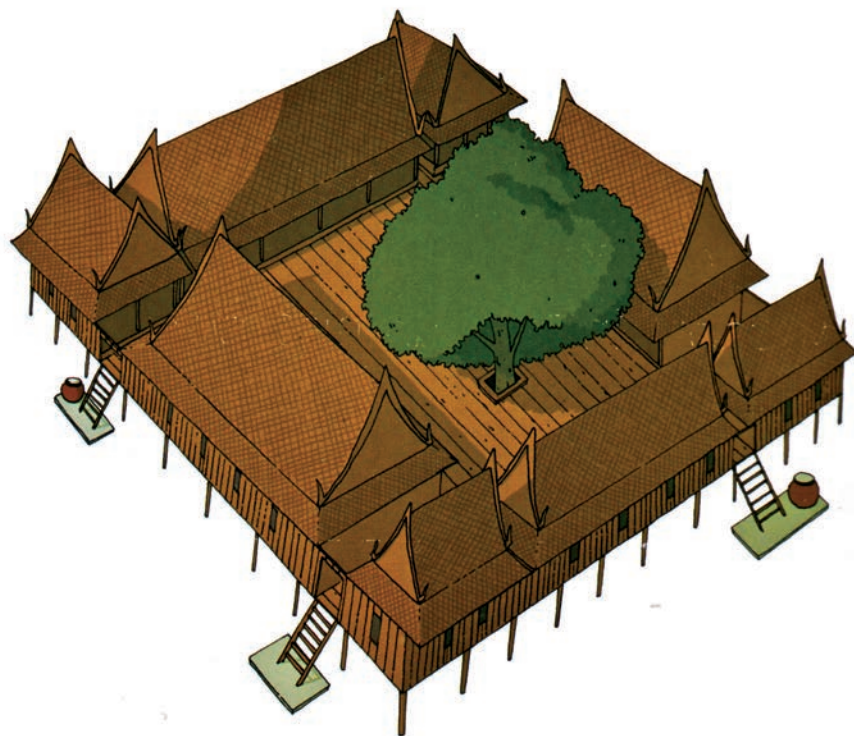
เรือนไทย :

ภูมิปัญญาแห่งสถาปัตยกรรม

Traditional house :

a local wisdom in Thai architecture

ข้อมูลบรรณานุกรม

ชื่อ

เรือนไทย: ภูมิปัญญาแห่งสถาปัตยกรรม

ค้นคว้าเรียบเรียง

ยุภาพร ธัญวิวัฒนกุล

จัดพิมพ์โดย

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ

เลขที่ 4 ถนนสนามไชย แขวงพระบรมมหาราชวัง

เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

พิมพ์ที่

ห้างหุ้นส่วนจำกัด ไอคอน พรินติ้ง

โทรศัพท์

02 993 5581-3

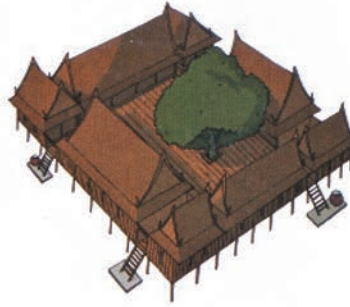
พิมพ์ครั้งที่ 2

สิงหาคม 2559

จำนวนพิมพ์

1,000 เล่ม

สารบัญ Content

ทำไมเรือนไทยต้อง
ยกพื้นสูง
และมีหลังคาแหลม
Character of
Thai house

2

เรือนไทยเดิม
เก่าแก่แค่ไหน
The evidence
of Thai house

2

เรือนไทยโบราณ
มีกี่แบบ?
Type of Thai
traditional
house

4

ทำไมเรือนไทยจึงเย็น?
Why traditional
house so cool?

6

โครงสร้างของเรือนไทย
ภาคกลางเป็นอย่างไร
Structure of
the Central
region
houses

8

เรือนไทยล้านนา
Lan na house
style

19

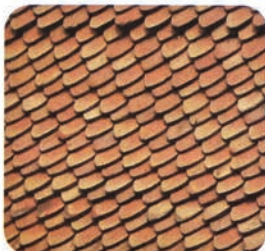
เรือนไทยอีสาน
Isaan house style

20

เรือนไทยมุสลิม
Thai Muslim
house style

21

เรือนขนมปังขิง
Gingerbread
house style

22

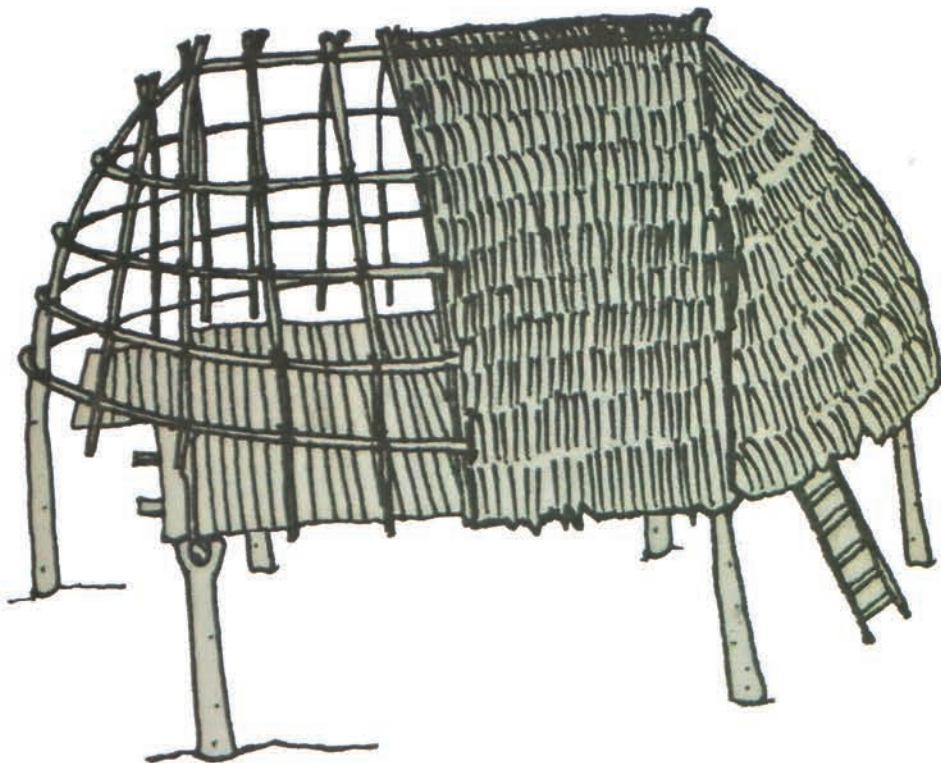

ออกจากป่า มาอยู่บ้าน

เมื่อ 3,000 ปีก่อน คนใช้ชีวิตอยู่ในป่าและยังไม่รู้จักวิธีการสร้างบ้านที่อยู่ถาวรอาศัยพักพิงบริเวณเพิงผาและถ้ำ จนเมื่อคนรู้จักการเพาะปลูกจึงเริ่มสร้างเพิงพักอาศัยง่ายๆ ตั้งอยู่ใกล้แหล่งน้ำ พื้นที่เพาะปลูก และพัฒนารูปแบบบ้านให้มีเสาค้ำได้สูงขึ้นไปเพื่อป้องกันสัตว์บุกรุกและน้ำท่วม

Leave cave, live in house

3,000 years ago most people lived in forest and stayed at the cave or rock shed because they didn't know how to build shelter. After they learned growing rice, they moved to stay close to water source. The house style that raises high from ground has developed for protecting from wild animals and flood.

ภาพจำลองบ้านจากแหล่งโบราณคดีหนองแช่เส้า จังหวัดราชบุรี

Remodel of a house, Nong Chae Sao Archaeological site in Ratchaburi province.

ทำไมเรือนไทยต้องยกพื้นสูงและมีหลังคาแหลม

การใช้ไม้และไม้ไผ่เป็นวัสดุธรรมชาติในท้องถิ่นบ่งบอกถึงความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ แม้จะผูกพันได้ง่ายแทบไม่เหลือหลักฐานทางโบราณคดีให้เราได้ศึกษามากนัก แต่สันนิษฐานได้ว่าดินแดนแถบนี้อยู่ในร่องมรสุมมีลมพายุรุนแรงเป็นประจำ น่าจะสร้างเรือนเสาสสูงเพื่อป้องกันน้ำท่วมหลังคามุงด้วยแฝกหรือหญ้าคา โครงสร้างหลังคาเป็นแบบลาดสูงเพื่อให้ทนทานต่อลมพายุได้ดี

Raise floor on posts & high pitched roofs : Character of Thai house

Traditional Thai house uses bamboo and wood as main construction material. These natural sources are plenty in local area but decay easily. So there are no evidence remained from ancient time for further study. Possibly house in the region where faced to monsoon all-time would built by raise floor on posts to prevent the house from flooding. With high pitched roof keep not only rainfall rapidly run through but also resistant to strong winds, usually made by thatching grass.

เรือนไทยเดิมเก่าแก่แค่ไหน

เรือนสร้างด้วยไม้ยกพื้นสูงหลังคาหน้าจั่วแหลมเป็นลักษณะเด่นของเรือนไทยเดิมที่สืบทอดต่อกันมานานหลายร้อยปี เริ่มปรากฏครั้งแรกราวพุทธศตวรรษที่ 13 บนภาพจำหลักบนด้ามขวานสุวรรณภูมิและภาพวาดในบันทึกจดหมายเหตุลาลูแบร์ สมัยอยุธยาตอนปลาย ลักษณะเรือนแสดงให้เห็นถึงภูมิปัญญาการสร้างที่อยู่อาศัยให้สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและลักษณะภูมิอากาศในเขตร้อนชื้นอย่างเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งร้อนอบอ้าวและฝนชุกจนบ่อยครั้งทำให้เกิดน้ำท่วม

“ที่อยู่อาศัยของชาวสยามนั้นเป็นเรือนหลังย่อมๆ แต่มีอาณาบริเวณกว้างขวางพอใช้ พื้นเรือนนั้นก็ใช้ไม้ไผ่มาสับเป็นฟากและเรียงไว้ไม่ค่อยถี่นัก แล้วยังจักดอกขี้ดตะเฒ่าเป็นฝาและใช้เป็นเครื่องบนหลังคาเสร็จไปด้วยในตัว เสาต่อม่อที่ยกขึ้นสูงให้พ้นน้ำท่วมก็ใช้

ไม้ไผ่ลำใหญ่กว่าขา และสูงจากพื้นดินราว 13 ฟุต เพราะบางครั้งน้ำ ก็ท่วมขึ้นมาสูงถึงเท่านั้น ต่อม่อแถวหนึ่งมีไม่มากกว่า 4 หรือ 6 ต้น แล้วก็เอาไม้ไผ่มาผูกเป็นรอด บันไดก็เป็นกระไดไม้ไผ่ซึ่งทอดอยู่ข้างนอกตัวเรือนเหมือนกระไดโรงสีลม...”

จดหมายเหตุ ลา ลูแบร์ หน้า 101

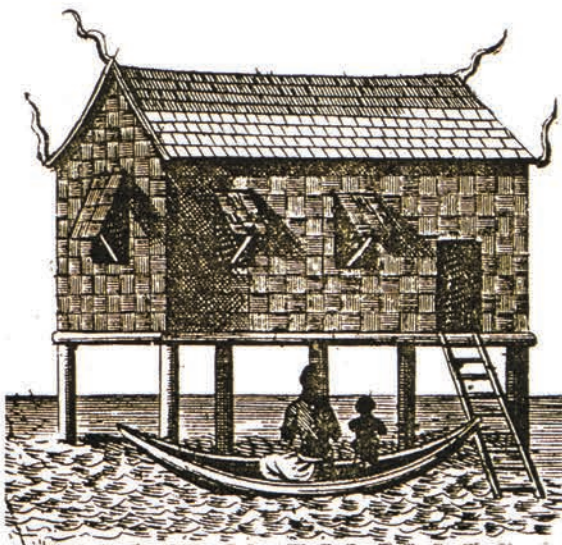
จากโครงสร้างใช้ไม้ไผ่ผูกกับตอกให้เป็นเรือน ต่อมาชาวพื้นเมืองได้พัฒนาวิธีสร้างให้บ้านเรือนมีความแข็งแรงทนทานขึ้นโดยใช้ไม้เนื้อแข็งทำเสา ฝาผนังเรือนและหน้าจั่วทำเป็นแบบสำเร็จรูปเพื่อความสะดวกในการอพยพโยกย้ายที่อยู่แทนเรือนดั้งเดิม และมีการปรับปรุงให้เข้ากับสภาพแวดล้อมอย่างลงตัว ซึ่งนับเป็นรูปแบบแรกเริ่มของเรือนของชนชั้นปกครอง และมีพัฒนาการเรื่อยมาตามกาลเวลา ค่านิยม ความเชื่อ รวมทั้งรูปแบบการสร้างเรือนที่ได้รับอิทธิพลจากต่างประเทศในสมัยต่อมา

The evidence of Thai house

Wooden house with raise floor on posts and pitched gable roof is a typical of Thai house for many centuries. First appeared on bas relief from Dvaravati period (13th century) and then on drawing picture of Simon De La Loubère's record in late of Ayutthaya period. This style presented the craftsman wisdom to build housing conforms to the terrain and the climate in the tropics of Southeast Asia where heat, rain and often flooding.

“ Siamese house was small one but has enough using space, bamboo used in many purpose such as flattened bamboo floor, woven bamboo wall panels and roof structure with thatched grass. There were 4 - 6 large size bamboo stands in a row as founding posts to support the house, raise high from ground about 13 feet which related to most flooding level. House parts were tied and jointed by striped bamboo and there's a bamboo ladder lean in front of the house as same as windmill stair...”

La Loubère's record, page 101

ภาพวาดจำลองบ้านของชาวสยามในบันทึกจดหมายเหตุลาลูแบร์ สมัยอยุธยาตอนปลาย

A drawing picture of Siamese house on La Lobère's record, late of Ayutthaya period.

เรือนไทย : ภูมิปัญญาแห่งสถาปัตยกรรม
Traditional house : a local wisdom
in Thai architecture

เรือนไทยโบราณมีกี่แบบ?

เราสามารถแบ่งรูปแบบบ้านเรือนไทยได้ 2 ลักษณะตามวิธีการสร้าง ดังนี้

เรือนเครื่องผูก หมายถึง เรือนที่ใช้ไม้ไผ่เป็นโครงสร้างและผูกมัดหรือยึดด้วยตอกไม้ไผ่, หวาย, เชือกองค์ประกอบอื่นๆ ของเรือนเข้าด้วยกัน โครงสร้างหลังคามุงด้วยหญ้าคา แฝก ใบจาก ใบตาล มักสร้างเป็นยั้งฉาง หรือกระท่อม จัดเป็นเรือนชั่วคราวเพราะวัสดุมีอายุการใช้งานสั้น วิธีการสร้างไม่ยุ่งยากซับซ้อนและสามารถสร้างให้แล้วเสร็จภายในเวลาอันสั้นซึ่งสัมพันธ์กับสถานะเจ้าของเรือนที่ยังฐานะไม่มั่นคง

เรือนเครื่องสับ หมายถึง เรือนที่ก่อสร้างแบบถาวร สร้างจากไม้เนื้อแข็งหรือไม้จริงนำมาตากสับ เจาะ หรือขุดเป็นร่อง ประกอบเป็นตัวเรือนด้วยวิธีการเข้าเดือย เข้าสลัก ตอกด้วยลิ่มไม้ มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า เรือนเครื่องประคุด หรือ เรือนฝาปะกน คนทั่วไปนิยมเรียกว่า “เรือนไทยเดิม” ส่วนใหญ่เป็นเรือนรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า มีขนาด 3 ห้อง กว้าง 8 ศอก หรือมีขนาดใหญ่โตขึ้นอยู่กับฐานะของผู้เป็นเจ้าของ วิธีการก่อสร้างต้องใช้ช่างที่มีความชำนาญเฉพาะทางและก่อนการสร้างมีพิธีการหลายอย่าง

ลักษณะเรือนเครื่องผูกเป็นเรือนที่ก่อสร้างแบบง่ายๆ

Bamboo house

Type of Thai traditional house

- **Bamboo house** (ruen krueng pook) used bamboo for major house structure and tied with wicker palm or stripped bamboo, a gable roof with thatched palm leaves or grass. This type is use for other temporary structure like granary or rice-field shack because of short term material and simple building as well as poor one.

- **Wooden house** (ruen krueng sab) used real wood which chop cutting drill or dig a trench and furnish with a rabbet joint, technical term call "Ruen Fa Pakon". Common house has rectangle plan for 3 rooms in 4 meters, if the owner is wealthy its size would larger or build in cluster houses. By now people usually call "Ruen Thai Doem" for this house style. The construction methods require expert craftsmen and before building there has many ritual concerning.

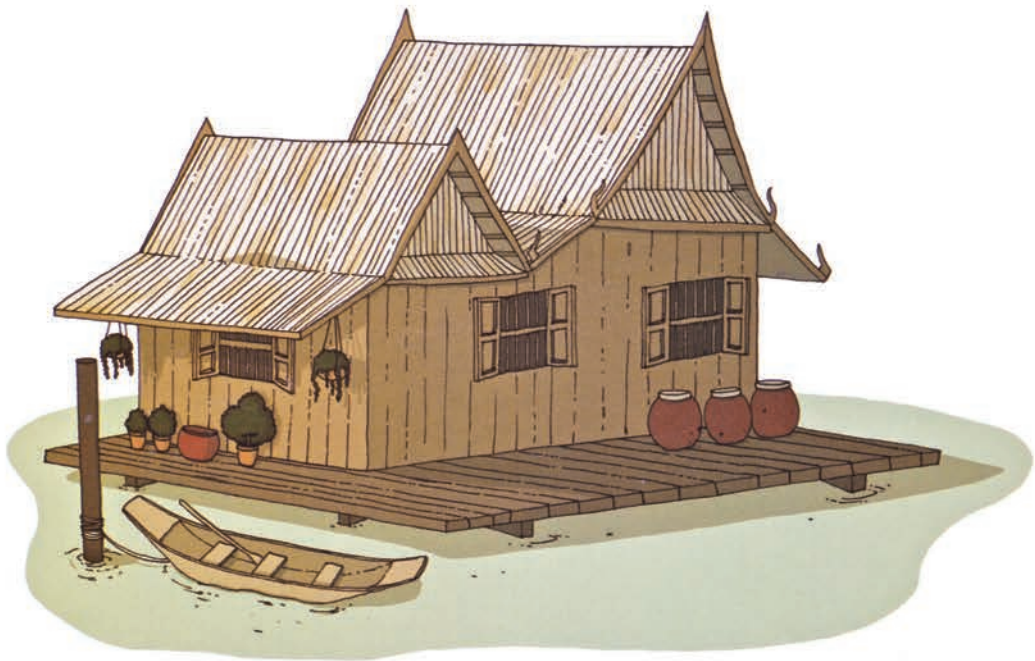
ลักษณะเรือนเครื่องสับ หรือเรือนไทยเดิม

Traditional wooden house

ทำไมเรือนไทยจึงเย็น?

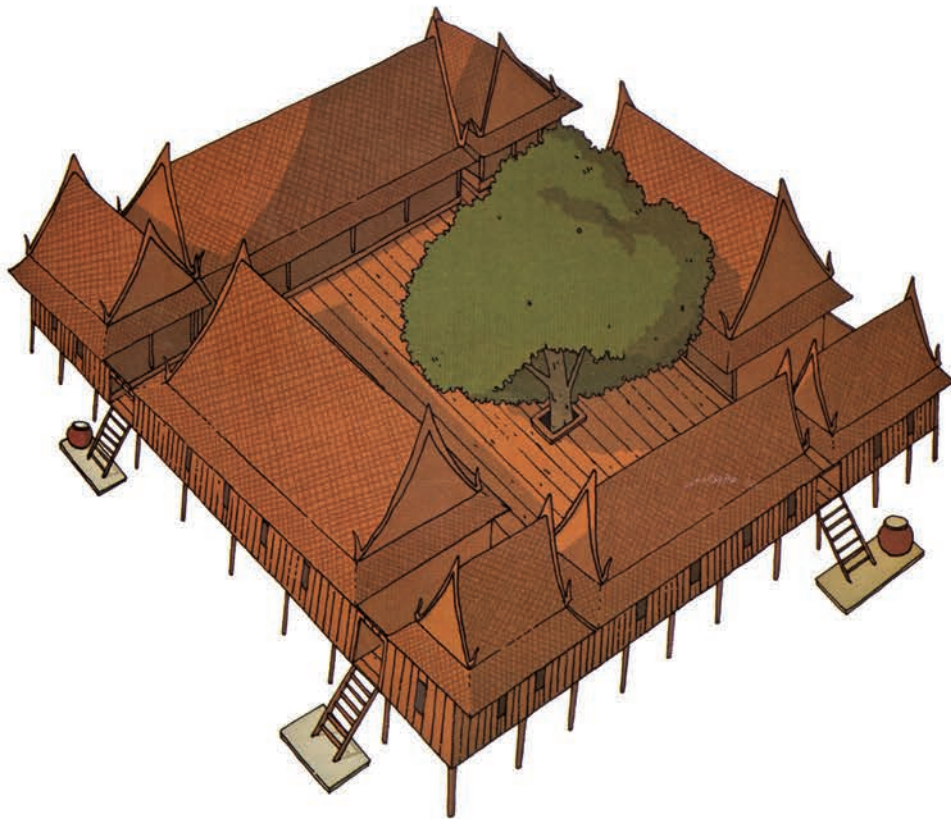
คนไทยมีภูมิปัญญาในการสร้างที่อยู่อาศัยให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี องค์ประกอบของเรือนไทยที่เน้นความโปร่งโล่งผสมผสานกับการใช้วัสดุธรรมชาติที่คายความร้อนได้เร็ว และการออกแบบตัวเรือนให้เล่นระดับสูงต่ำ มีหลังคาสูงโปร่งสามารถหมุนเวียนและระบายอากาศได้ดี รวมถึงการวางผังเรือนให้มีระเบียงหลังคาคลุมและนอกชานที่มักปลูกต้นไม้ให้ทั้งความร่มรื่น และรับลม

ลักษณะเรือนแพ
Floating house

หมู่บ้านไทย
Cluster house

Why traditional houses so cool?

Thailand has the wisdom to create habitat suitable for the environment as well. Elements focused Thai airy combination with the use of natural materials to heat faster and design of housing for low level players. The high roof can circulate and ventilate well. The layout of the house, including the roof terrace and patio planters tend to be both shady and wind.

โครงสร้างของเรือนไทย ภาคกลางเป็นอย่างไร

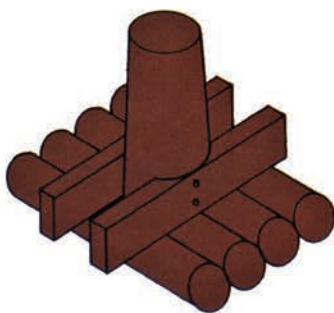
เรือนไทยมีองค์ประกอบหลักสำคัญของเรือนประกอบด้วยฐานราก เสา พื้น ฝาเรือนและหลังคา

ฐานราก เป็นส่วนที่รับน้ำหนักทั้งหมดของเรือน มักขุดลงจากระดับชั้นผิวดินลึก 80-100 ซม. และใช้วิธีเสริมฐานรากให้แข็งแรงด้วยท่อนไม้ซุงวางเรียงซ้อนกัน หรือตัดไม้เป็นรูปกลม สี่เหลี่ยม ร่องที่กันหลุม

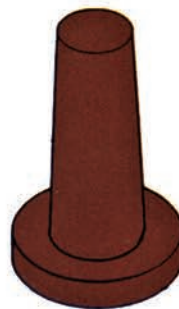
เสาเรือน เป็นโครงสร้างที่มีความสำคัญที่สุดในการปลูกเรือน ลักษณะของเรือนไทยมักนิยมสร้างขนาด 3 ห้อง ใช้เสาทั้งหมด 8 ต้น มักเลือกเสาไม้ท่อนกลมที่มีขนาดเส้นผ่าศูนย์กลางประมาณ 25 ซม. เป็นไม้เนื้อแข็ง เช่น ไม้เต็ง รัง มะค่า หรือไม้แดง

กระได อยู่ด้านนอกเรือนใช้สำหรับขึ้นลง ในอดีตจะไม่สร้างยึดติดกับเรือนอย่างถาวร สามารถยกเก็บได้ในตอนกลางคืนเพื่อป้องกันโจรขโมยและสัตว์ร้าย ชั้นบันไดมักสร้างเป็นจำนวนเลขคู่ตามความเชื่อโบราณเพราะบันไดเลขคู่สำหรับดี

พื้นเรือน มักใช้แผ่นไม้วางเรียงชิดต่อเนื่องกัน ส่วนพื้นบริเวณระเบียงจะวางแผ่นไม้ให้ห่างกันประมาณ 1 เซนติเมตรเพื่อระบายน้ำฝน และมีการสร้างพื้นให้ต่างระดับกันเพื่อเพิ่มพื้นที่ใช้เป็นเฉลียงนั่งพักผ่อน และยกพื้นเรือนให้สูงขึ้นจากพื้นดินอย่างน้อย 2 เมตร เพื่อป้องกันภัยจากสัตว์ร้ายและขโมยโจรในตอนกลางคืน รวมทั้งเสียงน้ำท่วมในช่วงฤดูน้ำหลากและยังช่วยระบายความร้อนในฤดูร้อน ขณะเดียวกันชั้นใต้ดินยังเป็นพื้นที่ใช้งานได้หลากหลาย ทั้งเก็บอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้ ปีนด้าย เลี้ยงไหม ทอผ้า ทำเรื่องจักสานและดำข้าว หรือใช้เป็นที่นั่งนอนพักผ่อนยามบ่าย

ฐานรากแบบใช้ท่อนซุงรองรับเสาเรือน

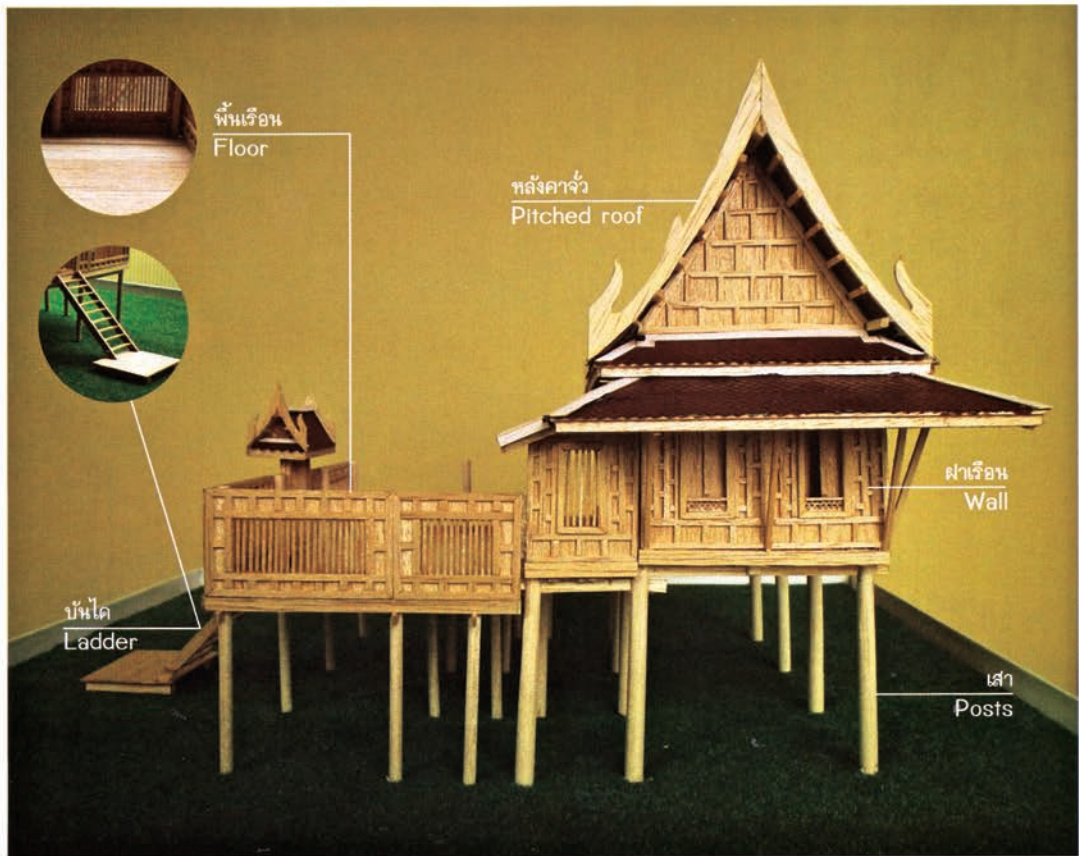

ฐานรากแบบใช้แผ่นไม้รองรับเสา

Pattern of house foundation

ฝาเรือน หรือผนังใช้เป็นสิ่งกั้นระหว่างภายในและภายนอกของเรือน รูปแบบของฝาเรือนมีหลายลักษณะ แตกต่างกันตามหน้าที่ประโยชน์ใช้สอย เช่น ห้องส่วนตัวนิยมใช้ฝาประกนหรือฝาสายบัว ห้องครัวใช้ฝาไหลหรือฝาขัดแตะเพราะต้องการผนังที่โปร่ง ระบายกลิ่นและควันได้ดี

หลังคา เป็นส่วนบนสุดของเรือนช่วยบังแดดกันลมและฝน มักสร้างเป็นหลังคาแหลมสูง รูปสามเหลี่ยมหน้าจั่ว ความลาดเอียงช่วยให้น้ำฝนไหลผ่านได้อย่างรวดเร็ว ไม่ค้างขังและระบายอากาศ ความร้อนช่วยให้เรือนเย็น ส่วนที่มุงหลังคาใช้วัสดุได้หลากหลายชนิดทั้งแบบชั่วคราวและถาวร ได้แก่ หญ้าคา แผะใบจาก ใบตาล ไม้ไผ่ ใบตองตึง ปีกไม้ กระเบื้องดินเผา เป็นต้น ขึ้นอยู่กับฐานะของเจ้าของเรือน

Structure of the Central region houses

There is a major component of the house consists of house foundations, pillars, floor, wall panel and roof.

- **Foundations** are the main structure to support the whole weight of building. Craftsmen would dig postholes for 80-100 cm depth and use circle /square wooden board or wood logs stacked to lie as foundation piles.

- **Posts** are the most important material to build the house. Typical of Thai house usually have 3 rooms (post-spans), it all use 8 pillars which have at least 25 cm. in diameter from hardwood such as Makha or redwood.

- **Ladder** is set outside the house. In the past it is not attached to the house permanently, it is move to the store at night for preventing theft and wild animals. Amount of step is usually created in odd number because Thai people believed that even numbers of steps for the dead.

- **Floor** usually used flat wood board laid on and terrace floorboard is widely space with 1 cm gap for rainwater drainage. There are expanding more space by building a platform at the balcony for relaxation use. The house floor rises up from ground at least 2 feet for protection from robbers, avoid flooding during the flood season and also keep cool during summer. Meanwhile, the ground area can be used and variety of functions as storage and working place of silk weaving, spinning, basketry, and low rice made as well as daybed in afternoon.

- **Wall panels** enclose the interior space of the house and partition it into different section. There are variety forms of wall panels which differ in functional use. Wooden board panel like “fa pakon or fa sai bua” use for partition in privacy section and woven split bamboo panel or “fa khat thae” use for kitchen in order to drain smoke and smell from cooking.

- **Roof** is top of the house, its function protect the sun, wind and rain in form of a high pitched roof. The slope allows rain water run through quickly, release heating and ventilation to cool the house. Various types of roofing materials, including both temporary and permanent such as thatched palm leaves or grass, bamboo stripped, banana leaves, terracotta and slab depending on the status of the owner.

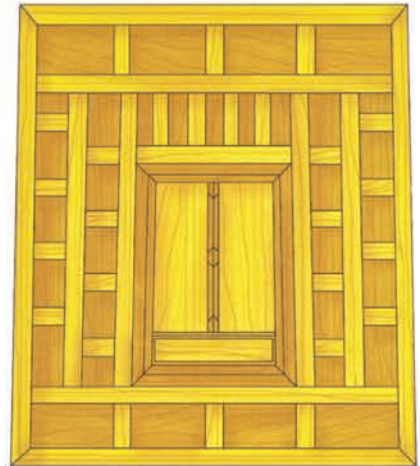

เกร็ดน่ารู้

มีผู้สันนิษฐานว่า ฝาปะกน เกิดขึ้นจากการที่ช่างนำเศษไม้จากโครงสร้างเรือนมาประกอบเข้าร่องประกบ เกิดเป็นรูปแบบลายลูกฟัก (โบราณเขียน 'ปกล' และน่าจะกร่อนเสียงมาจากคำว่า ปากปล)

Did you know?

Fa Pakon means readymade wooden wall which made from many small wooden pieces to rabbet joint without any nail.

ลักษณะฝาปะกน
Fabricated wall or "fa pakon"

1 ห้อง = 3.5 เมตร

เกร็ดน่ารู้

มาตราส่วน 1 คอก = 0.5 ม. ขนาด 1 ห้อง = ความกว้าง 1 ช่วงเสา โดยประมาณ 3.5 เมตร ซึ่งเป็นข้อจำกัดในการรับน้ำหนักของตัวเรือน เนื่องจากโครงสร้างไม้อาจจะแอ่นตรงช่วงกลาง หรือ "แอ่นตกท้องช้าง" ทำให้เรือนไม่แข็งแรง (ต้องมีเสาต่อม่อเข้ามารับ เรียกว่า เสาหม่อ)

Did you know?

In Thai scale, 1 cubit (sok) = 0.5 m, 1 room = 3.5 meters between post-spans, which is a restriction for weight load because of floor structure may be bended at middle. It cause of unstable house, if so there would have supporting post.

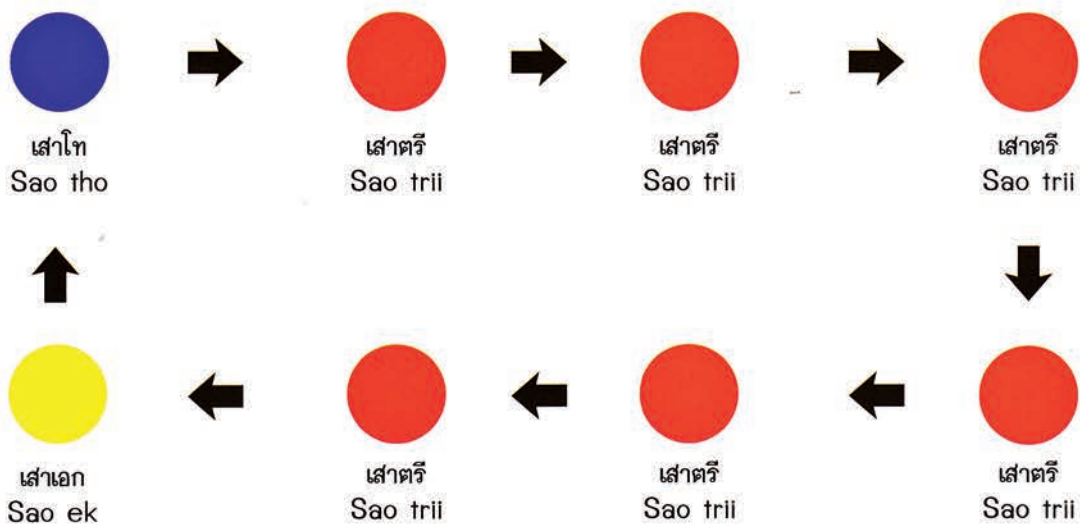

เสาเอก เสาโท เสาตรี คืออะไร

คนไทยมีความเชื่อว่าการตั้ง ‘เสาเอก’ หรือเสาต้นแรกมีความสำคัญมากจึงต้องมีการกำหนดฤกษ์ยามและทิศทางให้ถูกต้องตามหลักโหราศาสตร์ หลังจากตั้งเสาเอกแล้วจึงยกเสาโทขึ้นเป็นลำดับต่อมา ตามด้วยเสาตรีโดยเวียนไปทางขวามือเสมอ

Sao ek, Sao tho, Sao trii: What is it?

Thai people believed that the first post or Sao ek is very important for building a house and it concern to erect at an appointed auspicious time by an astrologer. After raising Sao ek to the vertical position then Sao tho and Sao trii will raise in order by clockwise.

ทำไมฝาเรือนจึงไม่ใช้ตะปู

รูปแบบผนังของฝาเรือนไทยภาคกลางมีลักษณะพิเศษ เกิดจากภูมิปัญญาช่างไทยที่คิดค้นวิธีการนำไม้ชิ้นเล็กๆ มาประกอบกันขึ้นเป็นผนังบ้านด้วยวิธีการเซาะร่องและสอดยึดกันอย่างเป็นระบบ ผนังแต่ละด้านนำมาประกอบเข้ากับโครงตัวเรือนยึดติดด้วยเดือยไม้และถอดประกอบได้เป็นชิ้นส่วน สะดวกต่อการปลูกสร้างขนย้าย และยังช่วยในการระบายอากาศได้ดี

แบบการประกอบฝาประกนลายลูกฟัก

Fabricated wall pattern

How to build fabricated wall

Central region house has unique wall, its pattern like puzzles creatively designed from small wood pieces by craftsman's wisdom. They use tongue-in-groove technique to connect wood pieces as wall boards and each wall fit to the house structure with lock and pin or "Salak-duey" which easy install, removable and ventilation.

ฝาเรือนฉีกีแบบบ

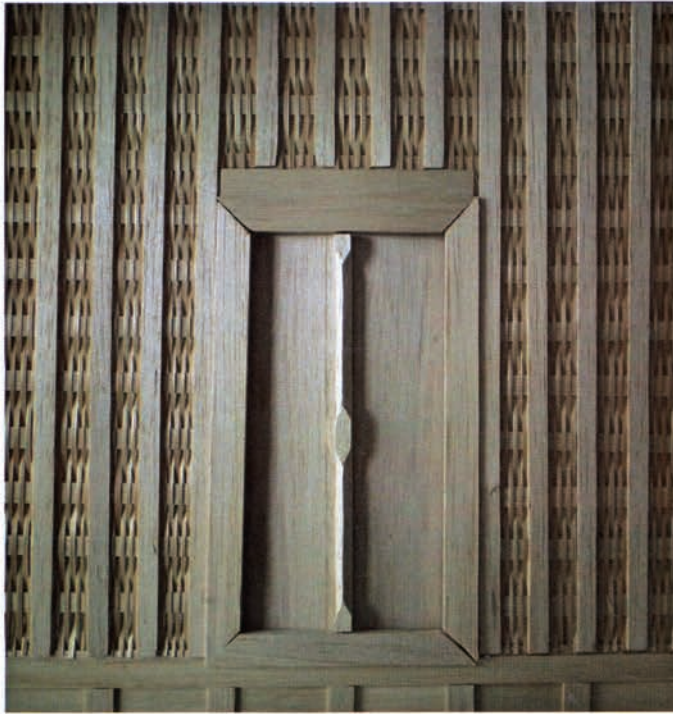
- ฝาประกน เป็นฝาเรือนไม้จริงที่ประกอบกันด้วยการเข้าลิ้น โดยลูกนอนหรือไม้แนวนอนจะถูกรรจในโครงไม้แนวตั้งเป็นแนวสลับกันคล้ายแนวการก่ออิฐ และบรรจุด้วยลูกฟักไม้จริงในระหว่างช่องสี่เหลี่ยม โดยลูกฟักมักถูกประดับตกแต่งให้สวยงาม
- ฝาสายบัว เป็นฝาเรือนที่มีลักษณะคล้ายฝาประกนต่างกันที่ไม่มีลูกนอน แผ่นไม้มองเห็นเป็นแนวตั้งคล้ายสายบัว
- ฝาไหล เป็นฝาเรือนสองชั้นสามารถเลื่อนในแนวนอนเพื่อให้ช่องว่างของไม้แนวตั้งที่ตีสลับกันซ้อนทับกันเพื่อเกิดช่องเปิดเพื่อระบายอากาศ
- ฝาขัดแตะ เป็นฝาเรือนที่ใช้ไม้ไผ่หรือหวายมาสานขัดสลับแนว มีลักษณะโปร่งระบายอากาศและกลิ่นได้ดี

ฝาประกน
Wooden panel

ฝาขัดแตะ

Woven bamboo panel

How many forms of wall panel?

- **Fa pakon** (wooden panel) made from hard wood by tongue-in-groove technique, vertical piece of woods are fits between two identically grooved edges then interpose in horizontal pieces like bricklaying decorated.
- **Fa sai bua** (wooden panel) is similar to fa pakon but its pattern in vertical line like lotus stem.
- **Fa lai** (sliding panel) is double wood panel which slide to the vertical spacing of wood overlap to the openings for ventilation.
- **Fa khat thae** (woven bamboo panel) is woven bamboo or rattan palm wall for ventilation in kitchen area.

ทำไมต้องใช้กระเบื้องมุงหลังคา

หลังคาบ้านเรือนไทยมีลักษณะลาดชันและอ่อนช้อย การมุงหลังคาจำเป็นต้องใช้กระเบื้องขนาดเล็กวางเรียงเป็นแถวและซ้อนเหลื่อมกัน เพื่อให้น้ำหนักของกระเบื้องกดทับ เสริมความแข็งแรงไม่ให้เลื่อนหลุดและช่วยให้น้ำฝนไหลผ่านได้ดี ไม่รั่วซึม อีกทั้งช่องว่างระหว่างแผ่นกระเบื้องยังช่วยให้อากาศภายในบ้านถ่ายเทได้ดี การใช้กระเบื้องมุงหลังคาบ้านนอกจากแข็งแรงทนทานแล้วยังแสดงถึงสถานะทางสังคมและเศรษฐกิจของผู้ที่เป็นเจ้าของเรือนได้อีกด้วย

Roofing a gable type

Thailand has a steep roof and graceful, the small tile roofing requires a row and overlaps each other. Weight pressed of tile is strengthening the slippage and allows water to flow through prevent leaking. The spaces between tiles also allow air circulation inside the home as well. Tile roofing is not only durable material, but also represents the social and economic status of the house's owner as well.

การมุงหลังคากระเบื้องดินเผา

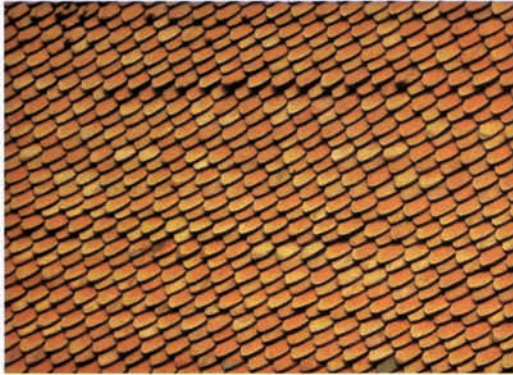
Roofing

เกร็ดน่ารู้

- ในอดีตการใช้กระเบื้องมุงหลังคามักจะใช้เฉพาะกับอาคารของชนชั้นสูง วัด และตึกของชาวต่างชาติ โดยเฉพาะกระเบื้องสีน้ำเงินเป็นสีเฉพาะสำหรับวัดหลวงชั้นเอกและเจ้านายชั้นสูงเท่านั้น ส่วนบ้านของสามัญชนธรรมดาจะใช้ใบจาก ใบไม้ หรือแป้นเกล็ด (กระเบื้องไม้) มุงหลังคาแทนเนื่องจากกระเบื้องดินเผาต้องสั่งทำขึ้นและมีราคาสูง

กระเบื้องดินเผา
Terracotta tile

แป้นเกล็ด
Wooden tile

หญ้าแฝก
Thatched grass

ไม้ไผ่
Spited Bamboo

Did you know?

In past the roof tiles were commonly used for noble house, religious place and foreigner's buildings. Blue tiles restrict to use only for the Royal Palace and patronage temple. Ordinary house usually use thatched grass, palm leaves or wood tile for roofing instead of terracotta tiles which are very expensive as they made to order.

กระเบื้องมุงหลังคาชนิดพิเศษ

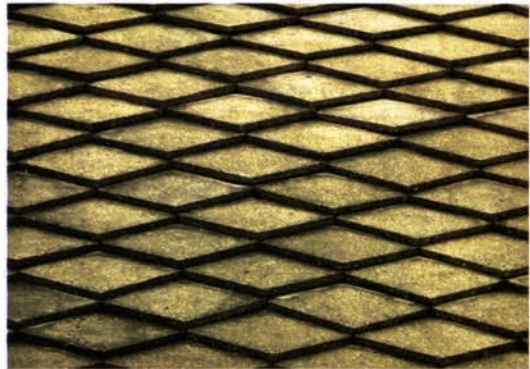
กระเบื้องมุงหลังคาประกอบด้วยกระเบื้องตัวผู้ (แผ่นใหญ่) และกระเบื้องตัวเมีย (แผ่นเล็ก) ส่วนใหญ่มีลักษณะแตกต่างกันและมักเรียกชื่อตามรูปร่างลักษณะ ได้แก่ กระเบื้องกานกล้วยหรือ กานู (แผ่นเป็นลอนโค้งเกือบครึ่งวงกลมคล้ายกานกล้วย) กระเบื้องเกล็ดเต่า (กระเบื้องแผ่นเรียบสี่เหลี่ยม เป็นมุมแหลม คล้ายกระดองเต่า) กระเบื้องหางเหยี่ยว (กระเบื้องบางแผ่นเรียบสี่เหลี่ยม ผืนผ้าปลายตัดเป็นมุมแหลม) เป็นต้น

How many types of tiles?

Basically there are 2 kinds of tiles use for roofing, first row use big tile and switch to small tile in next row which overlap laying and repeated the same step until the roof end. People usually named roof tile after its shape including “Kab Kluay” or “Kabu” call arch tile which looks like carved banana leaf, “Klet Tao” or “Wao” call square diamond tile which looks like turtle shell and “Hang Yio” call dovetail tile.

กระเบื้องกานกล้วย
Kab Kluay

กระเบื้องเกล็ดเต่า
Klet Tao

เรือนไทยล้านนา

โดยทั่วไปเรียกว่า เรือนไทยยวน เรือนไม้ที่มีกาแล (แผ่นไม้รูปกากบาท) เป็นส่วนประดับบนยอดจั่วหลังคาเป็นเอกลักษณ์โดดเด่น ลักษณะเรือนมีได้ทุนสูงคล้ายกับเรือนในภูมิภาคอื่นๆ นิยมสร้างเป็นเรือนแฝดขนาดเล็กใหญ่ด้วยไม้สักเพราะหาได้ง่ายในท้องถิ่น มุงหลังคาด้วยกระเบื้องไม้ (แป้นเกล็ด) หรือกระเบื้องดินเผา ส่วนฝาเรือนมักใช้ไม้กระดานเรียงแนวตั้งซ้อนชั้นกัน สามารถเลื่อนได้ เรียกว่า ‘ฝาไหล’ มีช่องหน้าต่างขนาดเล็ก 2-3 บานทำให้เรือนอุ่นในฤดูหนาว

ด้านหน้าเรือนมีชานโล่งเชื่อมต่อกับ ‘เดิน’ ส่วนที่ยกพื้นขึ้นสูงสำหรับใช้งานเอนกประสงค์ในตอนกลางวัน เช่น รับแขก นั่งเล่น ทำงานฝีมือ รวมถึงเป็นพื้นที่ตั้งหีบในงานศพ และบริเวณขอบชานเรือนมักสร้าง ‘ร้านน้ำ’ สูงจากพื้นประมาณ 80 ซม. ใช้ตั้งหม้อหรือตุ่มขนาดเล็กใส่น้ำดื่ม แกักระหาย หรือต้อนรับแขกที่มาเยือน

Lan na house style

People known as Ruan Yuan, a wooden house with “ka lae” (cross wood) decorated on the gable roof is typical style in northern part of Thailand. The house raises high from ground as well as other regions. In general it built twin units with teak and wood tile roofing which plenty in neighborhood. Wall panels built as “fa lai” (sliding panel) or narrow window to keep the house warm in winter.

รูปแบบเรือนล้านนา

Lanna house

กาแลและช่องหน้าต่างบานเล็ก

Ka lae & narrow window

เรือนไทย : ภูมิปัญญาแห่งสถาปัตยกรรม
Traditional house : a local wisdom
in Thai architecture

เรือนไทยอีสาน

เรือนไม้ลักษณะใต้ถุนสูงเช่นเดียวกับภาคกลาง หากแต่ช่วงฤดูหนาวลมพัดแรงจึงนิยมทำหน้าต่างเจาะเป็นช่องแคบๆ และมีประตูเข้าออกเรือนบานเดียวเพื่อกันลมทำให้ภายในเรือนค่อนข้างมืด หลังคาจั่วสามเหลี่ยมป้านออกเล็กน้อย และมักใช้ไม้กระดานเรียงปิดทึบทั้งสองด้าน มุงด้วยกระเบื้องดินเผาหรือกระเบื้องไม้ ไม่มีปีกนกหรือชายคา ลักษณะตัวเรือนมักสร้างขนาดกว้าง 3 ห้อง ภายในเรือนมักปล่อยโล่ง ไม่มีฝาผนังแต่มีการแบ่งสัดส่วนพื้นที่ใช้สอยเป็น 3 ส่วน คือ ที่นอนลูกชาย ที่นอนพ่อแม่ ส่วนลูกสาวมักทำฝากั้นเป็นห้องมีประตูปิดมิดชิด ด้านนอกเรือนมักสร้างชานโล่งมีหลังคาคลุม แต่ลดระดับพื้นให้ต่ำกว่า ใช้สำหรับเป็นที่รับแขกพักผ่อน ส่วนใต้ถุนเรือนเป็นพื้นที่สำหรับใช้เก็บอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องใช้อื่นๆ

Issan house style

The house raises high from ground as well as other regions, to keep house warm in winter the windows designed quite narrow to protect strong wind so that cause of dark inside house. A pitched roof is more slop and topped with terracotta or wood tile, without eaves. Inside house its size for 10 meters there divided into 3 sleeping spaces for son, parents and specially room for daughter. Outside the house is a covered open-air patio and step seat for receiving guests. The basement houses use as storage area for tools and other leisure living.

รูปแบบเรือนอีสาน

Issan house style

การใช้พื้นที่ใต้ถุนเรือน

Multipurpose use on ground floor.

เรือนไทยมุสลิม

เรือนไม้พื้นถิ่นในภาคใต้มีลักษณะพิเศษที่สะท้อนการปรับประยุกต์ลักษณะแบบดั้งเดิมให้เข้ากับอิทธิพลอื่นและรูปแบบวิถีชีวิตได้อย่างลงตัว รูปแบบเรือนมักสร้างสองหลังคู่กันเป็นเรือนแฝดเชื่อมต่อกันด้วยชานและระเบียง

อากาศร้อนและมีพายุฝนชุกเกือบตลอดทั้งปี ทำให้เรือนพื้นถิ่นในแถบภาคใต้มีลักษณะหลังคาลาดชันมากกว่า เพื่อระบายน้ำฝนได้รวดเร็ว มี 3 รูปแบบ คือ หน้าจั่ว ปันหย้าและจั่วมนิลา (อิทธิพลจากเรือนชาวมุสลิม) ฐานรากของเรือนมักใช้เสาตอม่อคอนกรีตแทนเสาไม้ การตกแต่งตัวเรือนนิยมทำช่องลมเหนือประตูหรือผนังรอบเป็นไม้ฉลุเขียนลวดลายทาสี เพื่อระบายอากาศและรับลมทะเล ภายในเรือนแบ่งพื้นที่อาศัยชัดเจนโดยจัดเป็นห้องเฉพาะสำหรับพ่อแม่และลูกสาว ส่วนห้องโถงจะเป็นพื้นที่พักของลูกชายและแขกผู้มาเยือน

Thai Muslim house style

Southern part, wooden house style particularly represents the adaptation of vernacular, traditional beliefs, foreigner influences and lifestyle. The house common built into twin house style and connected by a patio and balcony.

Because of hot weather and monsoon rain storms all year round, the roof of southern house has sloping designed for drain rain water quickly. There are 3 types of roofing such as gable roof, hip roof and-Manila gable roof (influences from Islamic house). Foundation of the house is often used concrete for durable instead of wooden posts and roofed with terracotta tiles. Muslim house has special characteristic of decorative painted fretwork over door for ventilation and fresh air. Inside house there are partition divide bed room for parents, daughter and a hall for son and guest sleeping area.

เรือนขนมปังขิง

การสร้างเรือนแบบขนมปังขิงในประเทศไทยเริ่มในสมัยปลายรัชกาลที่ 4 และ นิยมมากขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 โดยเฉพาะในกลุ่มเจ้านายชั้นสูง ขุนนางและพ่อค้าคหบดี

รูปแบบเรือนไม้ที่ได้รับอิทธิพลจากสถาปัตยกรรมแบบตะวันตกในยุควิกตอเรีย (ค.ศ. 1860 ถึง 1870) ประเทศอังกฤษ มีความนิยมออกแบบและตกแต่งอาคารเรือนไม้ด้วยงานไม้แกะสลักละเอียด ประณีต งดงามคล้ายอย่างวิจิตรบรรจงมาก งดงามตกแต่งที่สวยงามนี้มีลักษณะคล้ายกับขนมปังขิงของชาวยุโรปที่เป็นแห่งหึงงอกคล้ายขิง จึงเรียกว่า ‘เรือนขนมปังขิง’

Gingerbread house style

The gingerbread house style in Thailand was first built in reign of King Mongkut, it has influenced from western architecture in the Victorian era (1860-1870) and later was popularly built in King Chulalongkorn period, especially among groups of elite or nobleman and wealthy merchants. The house decorated with elaborate woodwork, splendid carved wood and luxury design, its beautifully decorated resemble to gingerbread, so called ‘gingerbread house.

รายละเอียดลายฉลุไม้

Detail of fretwork, Wongburi house.

คุ้มเจ้าหลวง จังหวัดแพร่

Prince of Phrae residence, Phrae Province.

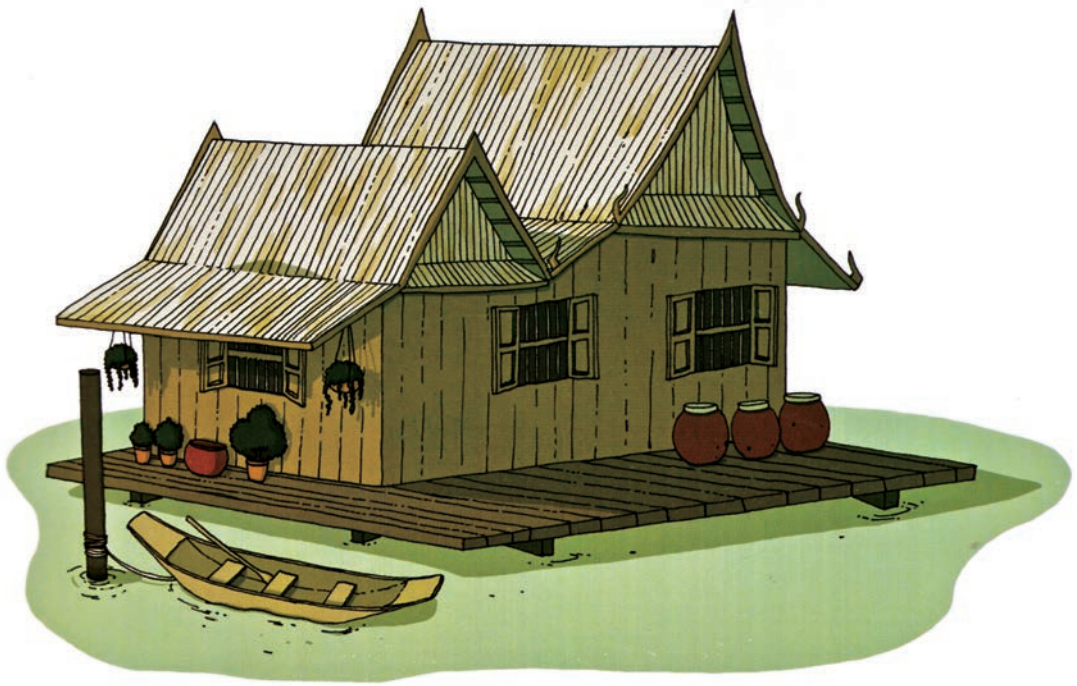

บ้านวงศ์บุรี จังหวัดแพร่

Wongburi house, Phrae Province.

แหล่งอ้างอิงค้นคว้า

ประยูร อุลุชาฎะ. 2548. แบบแผนบ้านเรือนในสยาม. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพฯ: เมืองโบราณ.

Ruethai Chaichongrak and others. 2002. **The Thai House: History and Evolution.**

Bangkok: Amarin Printing and Publishing (Public) Co., Ltd.

<http://th.wikipedia.org/wiki/เรือนไทยภาคอีสาน>

<http://www.openbase.in.th/node/10814>

<http://board.postjung.com/536390.html>

Discovering History, Discovering You

สำนักนายกรัฐมนตรี

okmd

สถาบันพิพิธภัณฑ์การเรียนรู้แห่งชาติ
เลขที่ 4 ถนนสนามไชย แขวงพระบรมมหาราชวัง
เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
โทร: 02 225 2777 ต่อ 406 แฟกซ์: 02 225 1881
www.museumiam.org
facebook.com/museumiamfan